

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федъковича, Чернівці

ПРО ВЛАСТИВОСТІ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ МАТРИЦІ РОЗВ’ЯЗКІВ ЗАДАЧІ КОШІ ДЛЯ $\vec{2b}$ -ПАРАБОЛІЧНИХ СИСТЕМ

Встановлені деякі нові властивості фундаментальної матриці розв’язків задачі Коші для $\vec{2b}$ -параболічних систем.

Some new properties for the fundamental matrix of solutions of the Cauchy problem for $\vec{2b}$ -parabolic systems are investigated.

$\vec{2b}$ -параболічним системам рівнянь із частинними похідними, які означені С.Д.Ейдельманом [1, 2], присвячені праці ряду авторів. Одержані для таких систем результати підсумовані в монографії [3], в якій наведена детальна бібліогріфія відповідних праць. Зокрема, в цих працях досить детально досліджена фундаментальна матриця розв’язків задачі Коші (ФМРЗК) та наведені різноманітні застосування цієї матриці. У даній статті встановлені деякі властивості ФМРЗК для $\vec{2b}$ -параболічних систем, які до цього часу були невідомими. Analogічні властивості для параболічних за Петровським систем доведені в [4].

Нехай n, N, b_1, \dots, b_n – задані натуральні числа, T – задане додатне число. Використовуватимемо такі позначення: $\vec{2b} := (2b_1, \dots, 2b_n)$; b – найменше спільне кратне чисел b_1, \dots, b_n ; $m_0 := 2b$, $m := (m_1, \dots, m_n)$, $m_j := b/b_j$, $j \in \{1, \dots, n\}$; $q_j := 2b_j/(2b_j - 1)$, $j \in \{1, \dots, n\}$, \mathbb{Z}_+^n – сукупність усіх n -вимірних мультиіндексів $\alpha := (\alpha_1, \dots, \alpha_n)$, $\overline{\mathbb{Z}}_+^{n+1}$ – сукупність усіх $(n+1)$ -вимірних мультиіндексів $\bar{\alpha} := (\alpha_0, \alpha)$, де $\alpha \in \mathbb{Z}_+^n$; $\Pi_H := \{(t, x) \in \mathbb{R}^{n+1} \mid t \in H, x \in \mathbb{R}^n\}$, де $H \subset \mathbb{R}$; i – уявна одиниця. Для $\alpha \in \mathbb{Z}_+^n$ покладено $\|\alpha\| := \sum_{j=1}^n m_j \alpha_j$, а для $\bar{\alpha} \in \overline{\mathbb{Z}}_+^{n+1}$ – $\|\bar{\alpha}\| := \sum_{j=0}^n m_j \alpha_j$.

Зважаючи на нерівноправність змінних x_1, \dots, x_n у $\vec{2b}$ -параболічних системах, використовуватимемо таку спеціальну відстань між точками x і y із \mathbb{R}^n :

$$p(x; y) := \left(\sum_{j=1}^n |x_j - y_j|^{2/m_j} \right)^{1/2}. \quad (1)$$

Властивість гельдеровості функцій буде розумітись відносно відстані (1). Так, функція $f: Q \rightarrow \mathbb{C}$, де Q – деяка множина точок $(t, x) \in \mathbb{R}^{n+1}$, називатиметься гельдеровою за x рівномірно щодо t з показником $\lambda \in (0, 1)$ в Q , якщо існує така стала $H > 0$, що для довільних $\{(t, x), (t, y)\} \subset Q$ справджується нерівність

$$|f(t, x) - f(t, y)| \leq H(p(x; y))^\lambda.$$

Розглянемо систему N рівнянь вигляду

$$\begin{aligned} L(t, x, \partial_t, \partial_x)u(t, x) &:= \\ &= \left(I\partial_t - \sum_{\|\alpha\| \leq 2b} a_\alpha(t, x)\partial_x^\alpha \right) u(t, x) = f(t, x), \\ &\quad (t, x) \in \Pi_{(0, T]}, \end{aligned} \quad (2)$$

де I – одинична матриця порядку N , a_α , $\|\alpha\| \leq 2b$, – матриці розміру $N \times N$, $u := \text{col}(u_1, \dots, u_N)$ і $f := \text{col}(f_1, \dots, f_N)$.

Припускаємо виконаними такі умови:
 (A_1) система (2) рівномірно $\vec{2b}$ -параболічна в $\Pi_{[0, T]}$ [1–3];
 (A_2) коефіцієнти a_α , $\|\alpha\| \leq 2b$, обмежені, неперервні за t (при $N > 1$ неперервність

за t a_α з $\|\alpha\| = 2b$ рівномірна щодо $x \in \mathbb{R}^n$) і гельдерові за x рівномірно щодо t з показником λ в $\Pi_{[0,T]}$;

(A_3) існують похідні $\partial_x^\alpha a_\alpha$, $\|\alpha\| \leq 2b$, які є обмеженими, неперервними за t і гельдеровими за x рівномірно щодо t з показником λ в $\Pi_{[0,T]}$.

На підставі умови A_3 для системи (2) існує спряжена за Лагранжем система

$$\begin{aligned} L^*(\tau, \xi, \partial_\tau, \partial_\xi)v(\tau, \xi) &:= \\ &= -\partial_\tau v(\tau, \xi) - \sum_{\|\alpha\| \leq 2b} (-\partial_\xi)^\alpha (\bar{a}'_\alpha(\tau, \xi)v(\tau, \xi)) = \\ &= g(\tau, \xi), \quad (\tau, \xi) \in \Pi_{[0,T]}, \end{aligned} \quad (3)$$

де риска над a_α означає комплексне спряження, а штрих – транспонування матриці.

Використавши формули для виразів L і L^* із (2) і (3), одержимо таку дивергентну рівність для будь-яких досить гладких вектор-або матриць-функцій u і v відповідних розмірів:

$$\bar{v}'Lu - (\bar{L}^*v)'u = \partial_t(\bar{v}'u) + \sum_{j=1}^n \partial_{x_j} B^j[v, u]. \quad (4)$$

Тут

$$\begin{aligned} B^j[v, u] &:= - \sum_{0 < \|\alpha\| \leq 2b} \sum_{\nu_j=0}^{\alpha_j-1} (-\partial_{x_1})^{\alpha_1} \times \\ &\times \dots (-\partial_{x_{j-1}})^{\alpha_{j-1}} (-\partial_{x_j})^{\nu_j} (\bar{v}'a_\alpha) \partial_{x_j}^{\alpha_j-\nu_j} \times \\ &\times \partial_{x_{j+1}}^{\alpha_{j+1}} \dots \partial_{x_n}^{\alpha_n} u, \quad j \in \{1, \dots, n\}, \end{aligned}$$

де при $\alpha_j = 0$ відповідна сума дорівнює нулю. Інтегруванням рівності (4) по $[t_1, t_2] \times \Omega$, де $t_1 < t_2$, а Ω – область у просторі \mathbb{R}^n з кусково-гладкою межею Γ , одержується така важлива формула Гріна-Остроградського:

$$\begin{aligned} &\int_{t_1}^{t_2} d\theta \int_{\Omega} (\bar{v}'Lu - (\bar{L}^*v)'u)(\theta, y) dy = \\ &= \int_{\Omega} (\bar{v}'u)(t_2, y) dy - \int_{\Omega} (\bar{v}'u)(t_1, y) dy + \end{aligned}$$

$$+ \int_{t_1}^{t_2} d\theta \int_{\Gamma} \sum_{j=1}^n B^j[v, u](\theta, y) \mu_j dS_y, \quad (5)$$

де (μ_1, \dots, μ_n) – орт зовнішньої нормалі до межі Γ .

Зауваження. Для вектор-чи матриць-функцій u і v таких, що вирази $B^j[v, u](\theta, y)$, $j \in \{1, \dots, n\}$, досить швидко прямають до нуля при $|y| \rightarrow \infty$, з формули (5) випливає формула

$$\begin{aligned} &\int_{t_1}^{t_2} d\theta \int_{\mathbb{R}^n} (\bar{v}'Lu - (\bar{L}^*v)'u)(\theta, y) dy = \\ &= \int_{\mathbb{R}^n} (\bar{v}'u)(t_2, y) dy - \int_{\mathbb{R}^n} (\bar{v}'u)(t_1, y) dy, \end{aligned} \quad (6)$$

а з неї, в свою чергу, випливає, що якщо, крім того, u і v – розв'язки відповідно рівнянь $Lu = 0$ і $L^*v = 0$, то інтеграл

$$\int_{\mathbb{R}^n} (\bar{v}'u)(t, y) dy$$

не залежить від t .

У працях [2, 3] доведено, що за умов A_1 – A_3 для системи (2) існує ФМРЗК Z з такими властивостями.

1⁰. Для матриці Z справджаються оцінки

$$\begin{aligned} &|\partial_{t,x}^{\bar{\alpha}} Z(t, x; \tau, \xi)| \leq \\ &\leq C(t - \tau)^{1-(M+\|\bar{\alpha}\|)/(2b)} E_c(t - \tau, x - \xi), \\ &0 \leq \tau < t \leq T, \{x, \xi\} \subset \mathbb{R}^n, \|\bar{\alpha}\| \leq 2b, \end{aligned} \quad (7)$$

де $C > 0$, $c > 0$, $M := \sum_{j=0}^n m_j$, $E_c(t, x) := \exp \left\{ -c \sum_{j=1}^n t^{1-q_j} |x_j|^{q_j} \right\}$.

2⁰. ФМРЗК Z є нормальнюю, тобто матриця

$$Z^*(\tau, \xi; t, x) := \bar{Z}'(t, x; \tau, \xi),$$

$$0 \leq \tau < t \leq T, \{x, \xi\} \subset \mathbb{R}^n, \quad (8)$$

є ФМРЗК для спряженої системи (3).

3⁰. Матриця Z задовольняє функціональне рівняння

$$Z(t, x; \tau, \xi) = \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \theta, y) Z(\theta, y; \tau, \xi) dy,$$

$$0 \leq \tau < t \leq T, \{x, \xi\} \subset \mathbb{R}^n.$$

Далі ці властивості доповнимо новими.

4⁰. Існує тільки одна нормальна ФМРЗК, яка задовольняє нерівності (7).

Доведення. Нехай Z_1 і Z_2 – дві нормальні ФМРЗК, які задовольняють нерівності (7). Тоді, поклавши в (6)

$$\begin{aligned} v(\theta, y) &= Z_1^*(\theta, y; t, x), & u(\theta, y) &= Z_2(\theta, y; \tau, \xi), \\ \tau &< \theta < t, \end{aligned}$$

скориставшись рівністю (8) і зауваженням, одержимо, що інтеграл

$$\int_{\mathbb{R}^n} Z_1(t, x; \theta, y) Z_2(\theta, y; \tau, \xi) dy, \quad \tau < \theta < t,$$

не залежить від θ . Позначимо його через $Y(t, x; \tau, \xi)$. Спрямувавши θ спочатку до τ , а потім до t та скориставшись означенням ФМРЗК, прийдемо до рівностей

$$Y(t, x; \tau, \xi) = Z_1(t, x; \tau, \xi) = Z_2(t, x; \tau, \xi),$$

що й треба було довести. ►

5⁰. Правильними є рівності

$$\begin{aligned} \lim_{\tau \rightarrow t} \left((t - \tau)^{-1} \left(\int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) dy - I \right) \right) &= \\ &= a_0(t, x), \end{aligned} \tag{9}$$

$$\begin{aligned} \lim_{\tau \rightarrow t} \left((t - \tau)^{-1} \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) (y - x)^\beta dy \right) &= \\ &= \begin{cases} \beta! a_\beta(t, x), & 0 < \|\beta\| \leq 2b, \\ 0, & \|\beta\| > 2b \end{cases} \quad (t, x) \in \Pi_{(0, T]}, \end{aligned} \tag{10}$$

де $\beta \in \mathbb{Z}_+^n$, $\beta! := \beta_1! \dots \beta_n!$.

Доведення. Нехай $0 < \varepsilon < t - \tau$. Використаємо для $u(\theta, y) = I$, $v(\theta, y) = Z^*(\theta, y; t, x)$, $t_1 = \tau$ і $t_2 = t - \varepsilon$ формулу (6). Оскільки

$(L^* Z^*)(\theta, y) = 0$, а $(LI)(\theta, y) = -a_0(\theta, y)$, то на підставі (8)

$$\begin{aligned} &- \int_{\tau}^{t-\varepsilon} d\theta \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \theta, y) a_0(\theta, y) dy = \\ &= \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; t - \varepsilon, y) dy - \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) dy. \\ \text{Звідси при } \varepsilon \rightarrow 0 \text{ одержуємо} \\ &\int_{\tau}^t d\theta \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \theta, y) a_0(\theta, y) dy = \\ &= \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) dy - I. \end{aligned} \tag{11}$$

На підставі теореми про середнє значення маємо

$$\begin{aligned} &(t - \tau)^{-1} \int_{\tau}^t d\theta \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \theta, y) a_0(\theta, y) dy = \\ &= \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \gamma, y) a_0(\gamma, y) dy, \quad \tau < \gamma < t. \end{aligned} \tag{12}$$

Із (11) і (12) випливає співвідношення (9).

Поклавши тепер у формулі (6) $u(\theta, y) = (y - x)^\beta$ і залишивши $v(\theta, y)$, t_1 та t_2 попередніми, одержимо

$$\begin{aligned} &\int_{\tau}^{t-\varepsilon} d\theta \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \theta, y) L(\theta, y, \partial_\theta, \partial_y) (y - x)^\beta dy = \\ &= \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; t - \varepsilon, y) (y - x)^\beta dy - \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) \times \\ &\quad \times (y - x)^\beta dy. \end{aligned}$$

Звідси за допомогою означення ФМРЗК маємо

$$\begin{aligned} &\int_{\tau}^t d\theta \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \theta, y) L(\theta, y, \partial_\theta, \partial_y) (y - x)^\beta dy = \\ &= - \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) (y - x)^\beta dy. \end{aligned} \tag{13}$$

Далі,

$$L(\theta, y, \partial_\theta, \partial_y)(y - x)^\beta = - \sum_{\|\alpha\| \leq 2b} a_\alpha(\theta, y) \partial_y^\alpha (y - x)^\beta.$$

За заданим мультиіндексом $\beta \in \mathbb{Z}_+^n$ розглянемо такі множини мультиіндексів:

$$\mathbb{Z}_1^n(\beta) := \{\alpha \in \mathbb{Z}_+^n \mid \|\alpha\| \leq 2b,$$

$$\exists l \in \{1, \dots, n\} : \alpha_l > \beta_l\},$$

$$\mathbb{Z}_2^n(\beta) := \{\alpha \in \mathbb{Z}_+^n \mid \|\alpha\| \leq 2b,$$

$$\exists l \in \{1, \dots, n\} : \alpha_l < \beta_l,$$

$$\forall j \in \{1, \dots, l-1, l+1, \dots, n\} : \alpha_j \leq \beta_j\}.$$

Очевидно, що

$$\partial_y^\alpha (x - y)^\beta = \begin{cases} 0, & \text{якщо } \alpha \in \mathbb{Z}_1^n(\beta), \\ \beta!, & \text{якщо } \alpha = \beta, \\ \prod_{j=1}^n (\beta_j(\beta_j - 1) \times \dots \times (\beta_j - \alpha_j + 1) \times (y_j - x_j)^{\beta_j - \alpha_j}), & \text{якщо } \alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta). \end{cases}$$

Тому якщо $\|\beta\| \leq 2b$, то

$$L(\theta, y, \partial_\theta, \partial_y)(y - x)^\beta = -\beta! a_\beta(\theta, y) - K_\beta(\theta, y, x), \quad (14)$$

де

$$K_\beta(\theta, y, x) := \sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} a_\alpha(\theta, y) \prod_{j=1}^n (\beta_j(\beta_j - 1) \times \dots \times (\beta_j - \alpha_j + 1)(y_j - x_j)^{\beta_j - \alpha_j}),$$

а якщо $\|\beta\| > 2b$, то

$$L(\theta, y, \partial_\theta, \partial_y)(y - x)^\beta = -K_\beta(\theta, y, x). \quad (15)$$

Використовуючи оцінку (7) для Z та обмеженість коефіцієнтів a_α , згідно з умовою A_2 , одержуємо

$$|Z(t, x; \theta, y) K_\beta(\theta, y, x)| \leq$$

$$\leq C_0(t - \theta)^{1-M/(2b)} E_c(t - \theta, x - y) \times$$

$$\times \sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} \prod_{j=1}^n |y_j - x_j|^{\beta_j - \alpha_j} =$$

$$= C_0(t - \theta)^{1-M/(2b)} E_c(t - \theta, x - y) \times$$

$$\times \sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} \prod_{j=1}^n \left(\frac{|y_j - x_j|}{(t - \theta)^{1/(2b_j)}} \right)^{\beta_j - \alpha_j} (t - \theta)^{\|\beta - \alpha\|/(2b)} \leq$$

$$\leq C_1 \sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} (t - \theta)^{1-(M-\|\beta-\alpha\|)/(2b)} E_{c_1}(t - \theta, x - y),$$

$$\tau < \theta < t, \{x, y\} \subset \mathbb{R}^n,$$

де $c_1 \in (0, c)$. Звідси випливає, що

$$\left| \int_\tau^t d\theta \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \theta, y) K_\beta(\theta, y, x) dy \right| \leq$$

$$\leq C_1 \sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} \int_\tau^t (t - \theta)^{\|\beta - \alpha\|/(2b)} d\theta \times \times \int_{\mathbb{R}^n} E_{c_1}(t - \theta, x - y) (t - \theta)^{-\left(\sum_{j=1}^n m_j\right)/(2b)} dy =$$

$$= C_2 \sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} \int_\tau^t (t - \theta)^{\|\beta - \alpha\|/(2b)} d\theta \leq \leq C_3 \sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} (t - \tau)^{1+\|\beta - \alpha\|/(2b)}. \quad (16)$$

Із (13) – (16) одержуємо

$$\int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) (y - x)^\beta dy =$$

$$= \begin{cases} \beta! \int_\tau^t d\theta \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \theta, y) a_\beta(\theta, y) dy + \\ + O\left(\sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} (t - \tau)^{1+\|\beta - \alpha\|/(2b)}\right), & \|\beta\| \leq 2b, \\ O\left(\sum_{\alpha \in \mathbb{Z}_2^n(\beta)} (t - \tau)^{1+\|\beta - \alpha\|/(2b)}\right), & \|\beta\| > 2b. \end{cases}$$

Поділивши обидві частини цих рівностей на $t - \tau$ і перейшовши до границі при $\tau \rightarrow t$, прийдемо до рівностей (10). ►

6⁰. Для правильності рівності

$$\int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) dy = I$$

необхідно її досить, щоб $a_0 = 0$.

Доведення. Необхідність безпосередньо випливає з (9). Нехай тепер $a_0 = 0$. Тоді $LI = 0$ і тому інтеграл

$$\int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) dy$$

не залежить від τ . А оскільки він має I свою границю при $\tau \rightarrow t$, то він дорівнює I . ►

7⁰. Нехай коефіцієнт a_0 системи (2) залежить тільки від t , тобто $a_0 = a_0(t)$, $t \in [0, T]$. Тоді матриця

$$U(t, \tau) := \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) dy, \quad 0 \leq \tau < t \leq T,$$

залежить тільки від t і τ та є розв'язком задачі

$$\frac{dU}{dt} = a_0(t)U, \quad (17)$$

$$U|_{t=\tau} = I, \quad (18)$$

тобто U є фундаментальною матрицею розв'язків системи звичайних диференціальних рівнянь (17).

Доведення. Нехай $U_0(t, \tau)$, $0 \leq \tau < t \leq T$, – розв'язок задачі (17), (18), а $U_0^{-1}(t, \tau)$ – матриця, обернена до матриці $U_0(t, \tau)$. Покладемо $Z_0(t, x; \tau, y) := U_0^{-1}(t, \tau)Z(t, x; \tau, y)$, так що $Z(t, x; \tau, y) = U_0(t, \tau)Z_0(t, x; \tau, y)$. Оскільки для $t > \tau$

$$\begin{aligned} 0 &= L(t, x, \partial_t, \partial_x)Z(t, x; \tau, y) = L(t, x, \partial_t, \partial_x) \times \\ &\times (U_0(t, \tau)Z_0(t, x; \tau, y)) = \frac{dU_0(t, \tau)}{dt} \times \\ &\times Z_0(t, x; \tau, y) + U_0(t, \tau)\partial_t Z_0(t, x; \tau, y) - \\ &- \sum_{\|\alpha\| \leq 2b} a_\alpha(t, x)U_0(t, \tau)\partial_x^\alpha Z_0(t, x; \tau, y), \end{aligned}$$

то на підставі (17) маємо

$$\left(U_0(t, \tau)\partial_t - \sum_{0 < \|\alpha\| \leq 2b} a_\alpha(t, x)U_0(t, \tau)\partial_x^\alpha \right) \times$$

$$\times Z_0(t, x; \tau, y) = 0$$

або

$$L_0(t, \tau, x, \partial_t, \partial_x)Z_0(t, x; \tau, y) :=$$

$$= \left(I\partial_t - \sum_{0 < \|\alpha\| \leq 2b} U_0^{-1}(t, \tau)a_\alpha(t, x)U_0(t, \tau)\partial_x^\alpha \right) \times$$

$$\times Z_0(t, x; \tau, y) = 0. \quad (19)$$

Через те, що характеристичне рівняння для системи

$$L_0(t, \tau, x, \partial_t, \partial_x)u = 0 \quad (20)$$

еквівалентне характеристичному рівнянню для системи (2), то система (20) є $\vec{2b}$ -параболічною. Із рівностей (18) і (19) випливає, що Z_0 – ФМРЗК для системи (20). Оскільки ця система задовільняє умову із властивості **6⁰**, то

$$\begin{aligned} I &= \int_{\mathbb{R}^n} Z_0(t, x; \tau, y) dy = \\ &= U_0^{-1}(t, \tau) \int_{\mathbb{R}^n} Z(t, x; \tau, y) dy = U_0^{-1}(t, \tau)U(t, \tau), \end{aligned}$$

звідки випливає, що $U(t, \tau) = U_0(t, \tau)$ і властивість **7⁰** доведена. ►

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Эйдельман С.Д. Об одном классе параболических систем // Докл. АН СССР. – 1960. – **133**, № 1. – С. 40 – 43.
2. Ивасишен С.Д., Эйдельман С.Д. $\vec{2b}$ -параболические системы // Тр. семинара по функц. анализу. – К.: Ин-т математики АН УССР, 1968. – Вып. 1. – С. 3 – 175, 271 – 273.
3. Eidelman S.D., Ivasyshen S.D., Kochubei A.N. Analytic methods in the theory of differential and pseudo-differential equations of parabolic type. – Basel-Boston-Berlin: Birkhäuser Verlag, 2004. – 390 p. – (Operator Theory: Advances and Applications. Vol. 152).
4. Слободецький Л.Н. О фундаментальном решении и задаче Коши для параболической системы // Мат. сб. – 1958. – **46**, № 2. – С. 229 – 258.